

Oponentský posudek habilitační práce

Na rozhraní komunikácie a persuázie Modely a stratégie odborného diskurzu

Mgr. Katarína Klimová, PhD.

Téma práce je velmi aktuální ve vztahu ke směřování současného lingvistického bádání se silným důrazem na přesahy mezi řadou různých oblastí: rétorikou, lingvistikou, pragmatikou, teorií komunikace, ale i psychologií nebo marketingem (cfr. s. 11 práce).

Nenápadná sice, ale důležitá ve vztahu k tématu je formulace už v předmluvě k práci o demokratizaci společnosti vedoucí ke stále menší formálnosti textů s různými funkcemi. Tendence k menší formálnosti je úzce spojena s tendencí k větší subjektivitě i u textů, které ji primárně vylučují (texty vědeckých publikací).

Práce je zaměřena na určité přesvědčovací strategie ve dvou odlišných typech textů: v úvodech k vědeckým článkům z oblasti humanitních věd a v textech informačně-propagační komunikace v oblasti cestovního ruchu prezentovaných na internetových stránkách. Vzhledem k tomu, že jde o dvě velmi odlišné komunikační oblasti, jejichž texty jsou vzdálené svým funkčním zaměřením, lze očekávat, že i způsob, jakým se v textech uvedených oblastí bude uplatňovat persvazivnost, bude odlišný. Explicitně se přitom v úvodu práce konstatuje, že cílem není popsat zvolenou problematiku v jejím celku, ale poukázat na „*niektoré vybrané javy súvisiace s použitím a vyjadrovaním persvazivnosti ...*“.

Rozsáhlá a bohatá bibliografie zahrnující řadu titulů anglosaské, románské, české i slovenské proveniencie ukazuje na erudici autorky a na její pečlivou teoretickou přípravu při zpracovávání tématu a na šíři jejího odborného záberu.

V úvodu práce je vymezen její cíl a je popsána struktura založená na klíčových pojmech (s. 11): persvazivnost, žánr, hybridizace.

Práce je vedle Úvodu členěna do tří kapitol, z nichž kapitola I. je čistě teoretická, další dvě jsou věnovány propagačním strategiím uvedených typů textů: úvodům vědeckých článků (kapitola II.) a informačně-propagačních textů v cestovním ruchu (kapitola III.). Závěry práce jsou formulovány přesně a přesvědčivě. Struktura práce je vyvážená a dobře promyšlená.

Kapitola I. *Terminologické vymedzenie a teoreticko-metodologické východiská* je členěna do dvou podkapitol. V podkapitole 1. *Terminologické vymedzenie* je vyložena terminologie nezbytná pro popis a zkoumání jevu. Zařazení takové kapitoly je pro dané téma přitom nezbytné, neboť jak je zřejmé už z bibliografie, nebylo by vzhledem k multidisciplinárnímu i interdisciplinárnímu charakteru práce možné dopracovat se k jednotlicímu přístupu a jednotné terminologii. Vedle nejobecnějších pojmů „komunikácia“ (část 1.1) a „persuázia“ (část 1.2) je zde bližší pozornost věnována vymezení pojmů klíčových z hlediska tématu práce: část 1.4 *Diskurz* a 1.5 *Žánr*.

V podkapitole 2. *Teoreticko-metodologické východiská* je ve vztahu ke stanovenému cíli popsáno a vyloženo vybrané aspekty související s přesvědčováním v odborném diskurzu vyloženo přístup k tématu z pohledu žánrové analýzy, kritické žánrové analýzy a hybridizace textů, žánrů a diskurzů. V úvodu k podkapitole jsou prezentovány dva metodologické anglosaské směry výzkumu používání jazyka v různých soukromých a veřejných sférách: kritická diskurzivní analýza (část 2.1) spočívající v podstatě v analýze psaného nebo mluveného jazykového projevu (srov. s. 24), a žánrová analýza (část 2.2) označená za východisko práce (srov. s. 40) ve vztahu k samotnému tématu, tj. k propagačním strategiím textů vědeckých článků a informačně-propagačních textů v cestovním ruchu. Část 2.3 je proto věnována

Rétorické analýze (část 2.3), následně je problematika zúžena do komunikační sféry reklamy v části 2.4 *Reklamně-propagační žánry*, jejichž klasifikace a popis jejich formy a funkce jsou zásadní pro jejich analýzu v části III, kde je sledována přesvědčovací strategie v textech informačně-propagační komunikace. Domnívám se, že v úvodu k podkapitole 2. mělo být explicitně řečeno, v jakém vztahu jsou poslední dvě uvedené části k teoreticko-metodologickým východiskům. Struktura kapitoly by tak byla na samém jejím začátku zřetelnější.

Kapitola II. *Propagačné stratégie na príklade žánru z oblasti vedeckej komunikácie – úvod vedeckého článku* je svým obsahem v prvních třech podkapitolách teoreticko-metodologická. Podkapitola 1. *Vedecká komunikácia a jej premeny* uvádí charakteristické rysy a žánry tohoto druhu komunikace a popisuje změny, k jakým v jejím charakteru došlo za poslední desetiletí. Podkapitola 2. *Persuásia v akademických textoch* konstatuje persvazivnost jako nový rys akademického textu a v podkapitole 3. *Žánrová kolónia akademických úvodov* jsou prezentovány subžánry úvodů k danému typu textu a metodologický model pro jejich analýzu, přičemž za nejrozšířenější z nich je označen model CARS (*Create a Research Space*). Uvedený model, dělený na tři fáze/moves a následně na kroky/steps (schéma 8 na s. 55) je použit v práci pro žánrovou analýzu uvedených typů textů.

V podkapitole 4 je popsán jazykový korpus. Je tvořen 30 úvody k odborným článkům – příspěvkům z konferencí zveřejněných následně ve sbornících z let 2001-2012. Jejich seznam je uveden v *Príloze 1*. Podkapitola 5. *Výsledky* je jádrem celé kapitoly: výsledky jsou registrovány v závislosti na schématu modelu CARS a jeho fází a kroků analýzy. Konstatuje se přitom, že „*väčšina úvodov vykazuje odchylky od modelu CARS*“ (s. 59) vyplývající zřejmě z disciplinárních, sociokulturních a funkčních odlišností analyzovaného textu (srov. s. 53). V podkapitole 6. *Diskusia* jsou doplněny další výsledky analýzy zaměřené na propagační strategie doplněné o autorčin komentář. Části 5 a 6 se tak lehce svým obsahem překrývají. Svá pozorování a hodnocení autorka dokládá příklady z korpusu. Za zásadní zde lze považovat konstatování, že analyzované úvody jsou značně heterogenní a že zcela odporují „*pevnej konvencionalizovanej štruktúre vedeckého článku v anglosaskom prostredí*“ (s. 70).

Cílem kapitoly III. *Propagačné stratégie na príklade žánru v oblasti externej odbornej komunikácie – inštitucionálne domovské stránky v oblasti cestovného ruchu*, který si zde autorka vytýčila, je „*načrtnúť a porovnať charakter webových stránok*“ italských regionů, neboť právě Itálie je „*jednou z tradičných destinácií cestovného ruchu (...) aj v celosvetovom meradle*“.

Součástí podkapitoly 1. *Charakteristiky turistických textov v ohľadom na webové stránky* jsou 1.1 *Multimediálnosť*, 1.2 *Médiuum*, 1.3 *Komunikační partneri*, 1.4 *Žánre a textuality*. V takové struktuře se zde v širokém záběru z vytýčených hledisek popisuje tato komunikační sféra. Je nutno zdůraznit, že tato kapitola více než kapitola II. ukazuje na fakt, jak silné je interdisciplinární zaměření celé práce.

V části 1.5 *Persuazivnosť v turistických textoch* jsou texty z oblasti cestovního ruchu uspořádány z hlediska funkce informační a propagační. Podkapitola 2. *Metodológia* vykládá metodologický postup založený na žánrové analýze webových stránek, chápaných jako makrožánr, přičemž je prezentován model žánrové analýzy (s. 78 a 79). Zjednodušená verze tohoto modelu, aplikovaná v italské lingvistice, je základem pro autorčinu analýzu. Právě na tomto základě je strukturována podkapitola 4. *Výsledky*, ve které jsou prezentovány výsledky analýzy korpusu tvořeného domovskými stránkami některých italských regionů z let 2014-2018 (cfr. část 3. *Korpus a Příloha 2*). Část 4.1 *Pritiahnutie pozornosti* popisuje prvky, jakými je dosaženo komunikačního záměru: vizuální prvky a jazykové prostředky, které jsou vzhledem k charakteru žánru minimální; část 4.2 *Identita emitenta* (vyjadřovaná primárně

logem), část 4.3 *Obsahy* (shrnující nejdůležitější informace o regionu). Významnou položkou v této části však je popis jazykových prostředků (lexikálních a morfo-syntaktických), kterými je obsah stránek realizován. Jsem proto toho názoru, že by spolu s některými prvky obsaženými v části 4.1 měly být vyčleněny do samostatného oddílu kapitoly. Závěr podkapitoly tvoří několik řádků části 4.4 *Kontakt a výměna*.

Za faktické jádro kapitoly III. lze považovat podkapitolu 5. *Diskusia*, jejíž obsah tvoří víceméně jednotný popis webových stránek jednotlivých italských regionů, sledující strukturu podkapitoly 4. *Výsledky*.

Struktura i obsahová stránka práce byly komentovány průběžně, nemám k nim proto žádných dalších připomínek. Uvádím jen drobných poznámek pro případ, že by se autorka rozhodla práci publikovat. V obsahu chybí část 2.1 *Diskurz – žánr – text*, vydělená v textu práce, a část 1.5 *Persvazivnost v turistických textoch*. Na s. 35 je ve vztahu k textu, který doplňuje, lehce matoucí poznámka 50 pod čarou: „Obidvaja pracuju s termínom ...“. Kdo jsou „obidvaja“ vyplývá až z textu poznámky samotné.

Považovala bych za vhodné a užitečné, aby práce obsahovala seznam zkratek.

Cíl, který je formulován v úvodu práce, je zdůrazněn a ještě posílen samotnými závěry, se kterými se ráda ztotožním (cfr. s. 100): neexistuje žánr v čisté podobě; k úvahám nad každým komunikátem je nezbytná vyvážená analýza charakteristik textu i širokého kontextu; Persvazivnost je součástí textu, dnes i vědeckého. Za nejdůležitější ze závěrů však považuji konstatování, že tvorba odborných, tedy i akademických textů by měla být pevnou součástí vysokoškolského studia. Jeho program by pak přispěl k přípravě studenta na uplatnění v praxi doma i v cizině. V tomto smyslu je tato práce moderní: zaměřuje se na aktuální potřeby analýzy diskurzu s jejím praktickým vyústěním, a to jak v prostředí výuky cizího jazyk, tak v prostředí možného profesního uplatnění absolventa vysokoškolského studia. Závěr současně nabízí podněty pro další bádání v uvedených oblastech.

Opodstatněnost a užitečnost zpracování tématu práce je v jejím možném praktickém vyústění, protože by mohla posloužit také jako pomůcka pro výuku akademického psaní.

K diskusi a k možné další analýze předkládám následující otázky:

Jak by bylo možno prohloubit jazykovou charakteristiku jazyka obou typů textů na rovině pragmalingvistické?

Jaké charakteristické rysy lze vysledovat u informačně-propagačních textů v cestovním ruchu na rovině výpovědní modalit?

Práce šíří svého teoretického záběru i množstvím analyzovaného materiálu dokazuje fundovanost autorky, která spojuje schopnost aplikovat teoretické poznatky na vlastní erudici v oboru italistiky. Autorka dochází ke konkrétním i zobecňujícím závěrům ve vztahu k charakteristice typu odborné komunikace v italštině.

Práci Dr. Klimové lze označit za přínosnou jak informačně, tak metodologicky a jsem toho názoru, že splňuje požadavky kladené na habilitační práci. Považuji ji proto za dobrý podklad pro udělení hodnosti docenta.

V Opavě dne 7. srpna 2018

Doc. PhDr. Eva Klímová, Ph.D.
Filozoficko-přírodovědecká fakulta SU v Opavě